

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINIO DRAUDIMO PENSIJŲ
ĮSTATYMO NR. I-549 23 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvoje išankstines pensijas gauna apie 6 tūkst. asmenų.

Visuomenėje vyraujant *eidžistinėms* nuostatoms, o vidutinei sveiko gyvenimo trukmei nesiekiant 60-ies metų, vyresnio amžiaus žmonėms įsidarbinti ar pakeisti turimą darbą yra itin sudėtinga. Tai rodo ir kur kas lėtesnė priešpensinio amžiaus Užimtumo tarnyboje registruotų žmonių dinamika. Idealiu atveju, žmonės neturėtų remtis į pensijų sistemą nesukakus pensiniam amžiui. Tuomet, kai asmenis ištinka viena ar kita krizė, turėtų suveikti kitos socialinio draudimo ir paramos sistemos: nedarbo draudimas, užimtumo skatinimo programos, netekto darbingumo, socialinės išmokos ar kt. Tai, kad žmonės vis dėlto renkasi išankstines pensijas, rodo, kad kitos socialinės apsaugos sistemos yra nepakankamos. Minėtoms sistemoms nesustabdant išankstinių pensijų pasirinkimo, itin svarbu spręsti būtent išankstinių pensijų skyrimo ir mokėjimo sistemos ydas, nes joje dalyvaujantys asmenys yra didesnėje skurdo rizikoje. Tai rodo tokie duomenys:

- išankstinių pensijų gavėjai gauna vidutiniškai 20– 25% mažesnes pensijas negu vidutinė senatvės pensija;
- vidutinės išankstinės pensijos yra apie 40% mažesnės už santykinio skurdo ribą ir tik 8% didesnės negu absoliutaus skurdo riba;
- iš mažiausias pensijas gaunančių pensininkų kas dešimtas asmuo yra pasirinkęs gauti išankstinę pensiją.

Negana to, mūsų socialinio draudimo sistema žmones, pasirinkusius išankstinę pensiją, „nubaudžia“ visam gyvenimui, t. y. kartą priėmus sprendimą gauti sumažintą pensiją ji bus mokama iki pat asmens mirties. Tokiu būdu sistemoje yra susiformavęs dvigubas socialinis neteisingumas:

- žmogus „baudžiamas“ visam gyvenimui, net jeigu jis gyvena ilgai ir jau seniai yra kompensavęs iki pensijos gautas išankstines išmokas;
- „baudžiami“ vieni iš socialiai pažeidžiamiausių, t. y. mažesnių pajamų gavėjai (buvę vairuotojai, pardavėjai, valytojai ir kt.), kuriems socialinės apsaugos sistema nepajėgė padėti sunkiu priešpensiniu metu.

Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo 23 straipsnio pakeitimo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas, siekiant sumažinti socialinį neteisingumą, panaikinti „baudimo iki gyvos galvos“ principą ir įvesti naują normą, jog iš pensijos gavėjo išskaičiuavus iki pensijos išmokėtas sumas būtų nutraukiamas pensijos sumažinimas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Projekte aptarti teisiniai santykiai šiuo metu yra reguliuojami Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatyme. Šiame teisės akte yra apibrėžiamos socialinio draudimo pensijų rūšys ir jų skyrimo, apskaičiavimo bei mokėjimo sąlygos, tačiau nėra numatyta, kad senatvės pensijos mažinimas dėl išankstinių pensijų mokėjimo stabdomas, kai iš asmens vykdomų atskaitymų suma tampa lygi visai išankstinės pensijos metu išmokėtai sumai.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Siūloma pakeisti Lietuvos socialinio draudimo pensijų įstatymo 23 straipsnio 2-ą dalį, papildant ją nuostata, kad, gavus išankstinę pensiją, senatvės pensija mažinama įstatyme nustatytu dydžiu tol, kol apskaičiuotos senatvės pensijos dydžio ir išmokėtos sumažintos senatvės pensijos išmokos skirtumo bendra suma prilygsta visų išmokėtų išankstinės senatvės pensijos išmokų sumai.

Tikimasi, kad, nustačius tokį teisinį reguliavimą, bus sumažintas socialinis neteisingumas, panaikintas „baudimo iki gyvos galvos“ principas ir sumažintas žemiau skurdo ribos gyvenančių asmenų skaičius.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Priimtas įstatymas neturės įtakos verslo sąlygoms ir verslo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas įgyvendina Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ patvirtinto 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano 2 strateginį tikslą „Didinti gyventojų socialinę gerovę ir įtrauktį, stiprinti sveikatą ir gerinti Lietuvos demografinę padėtį“.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priimtam įstatymui inkorporuoti į teisinę sistemą priimti naujų, pakeisti galiojančių ar pripažinti netekusiais galios įstatymų nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projekte naujos sąvokos nėra teikiamos, taip pat nekeičiamos galiojančios sąvokos.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priimtam įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų parengti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymo projekto nuostatomis įgyvendinti, vertinant valstybės ir konkretaus asmens santykio perspektyvą, papildomų lėšų skirti nereikės, remiantis tuo, jog tiek žmogaus mirties iki atskaičiuojant pilną sumą, tiek mirties po visos sumos atskaičiavimo atveju, valstybė kompensuoja visą išmokėtą konkrečiam asmeniui išankstinės pensijos sumą.

Pažymėtina, jog, vertinant iš viešųjų finansų perspektyvos, vidutiniškai iki pensijos gautos išmokos būtų kompensuojamos per 19–20 metų, o žmonių, gaunančių sumažintą pensiją, skaičius nėra didelis, todėl įstatymo projekte numatytų pakeitimų įtaka valstybės bei Sodros biudžetams būtų minimali.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ar išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia jiems įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną „Eurovoc“, yra „senatvės pensija“, „pensijos mažinimas“ ir „išankstinė pensija“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia
Seimo nariai